

Збірник наукових праць «Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету» за підсумками наукових досліджень 2021 року

5. Фрейд З. Введение в психоанализ: Курс лекций. Москва : Наука. 445 с.
6. Фромм Э. Бегство от свободы. Москва : Прогресс, 1995. С. 67-79.
7. Чала О. Внутрішньоособистісний конфлікт як психологічний феномен. *Актуальні проблеми психології : Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія : зб. наук. пр. / Ін-т психології ім. Г. Костюка АПН України. Київ : Ін-т психології ім. Г. Костюка АПН України, 2008. Вип. 10 (7). С. 549-558.*
8. Чистяков С.А. Аналіз внутрішньоособистісного конфлікту як психологічного явища. *Збірник наукових праць. № 16. Частина II. Хмельницький : Видавництво НАПВУ, 2001. С. 163-167.*

УДК 159.923:378

О. В. Темрук,
*кандидат психологічних наук, доцент,
професор кафедри загальної і соціальної психології;
НПУ імені М. П. Драгоманова*

Д. М. Співак,
*старший викладач кафедри політичної психології
та міжнародних відносин;
НПУ імені М. П. Драгоманова*

Н. В. Співак,
*старший викладач кафедри
загальної і соціальної психології
НПУ імені М. П. Драгоманова*

**ОСОБИСТІСНА ЗРІЛІСТЬ ЯК ЧИННИК ПОДОЛАННЯ
ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНОГО КОНФЛІКТУ У СТУДЕНТІВ**

Анотація. В роботі проаналізовано зміст поняття внутрішньоособистісний конфлікт, розглянуто особливості протікання внутрішніх конфліктів у студентів, розкрито зв'язок між конструктивним перебігом внутрішньоособистісного конфлікту і особистісною зрілістю.

Ключові слова: внутрішньоособистісний конфлікт, особистісний, інтрасуб'єктивний, інтраперсональний конфлікт, конструктивний, деструктивний, особистісна зрілість

Abstract. The content of the concept of intrapersonal conflict is analyzed, the peculiarities of the course of internal conflicts in students are considered, the connection between the constructive course of intrapersonal conflict and personal maturity is revealed.

Keywords: intrapersonal conflict, personal, intrasubjective, constructive, destructive, personal maturity

Проблема виникнення та перебігу внутрішньоособистісних конфліктів у важкий кризовий час воєнних дій, набуває надзвичайної актуальності, так як більшість людей нині переживають внутрішньоособистісні конфлікти, які впливають і змінюють поведінку кожної людини, впливають на психічне здоров'я, змінюють особистісні характеристики.

У психологічній літературі є різні підходи у трактуванні поняття внутрішнього конфлікту, його визначають як внутрішньоособистісний, особистісний, інтрасуб'єктивний, інтраперсональний.

Також визначення сутності внутрішньоособистісного конфлікту у психологічній літературі має різне трактування. В основному, психологи розглядають внутрішньоособистісний конфлікт як суперечність, що сприймається і переживається людиною у проблемній та значимій для неї ситуації, що вимагає свого розв'язання і активізує внутрішню роботу свідомості, спрямовану на подолання суперечності. Це зіткнення суперечностей приблизно рівних по силі, але протилежних по спрямованості тенденцій (мотивів, цілей, інтересів, прагнень, потреб, дій).

Проблемі вивчення внутрішньоособистісних конфліктів у сучасній психології приділяється увага як у роботах зарубіжних науковців (А. Адлер, Е. Берн, В.Вундт, Е.Дюркгейм, Г. Зіммель, Е.Еріксон, Я.Морено, Ф.Перлз, К.Роджерс, Б.Скінер, Л.Фестінгер, Франкл, В. З.Фрейд, Е.Фромм, К.Хорні, К. Юнг, та ін.), так і радянських та вітчизняних психологів (К. Абульханова-Славська, Л.Божович, О. Бондаренко, Б. Братусь, Ф. Василюк, О. Донченко, Б.Зейгарник, С. Карташов, О. Леонт'єв, Г. Ложкін, О. Лурія, В. Мерлін, В. М'ясищев, М. Пірен, Н. Пов'якель, В. Столін, Т. Титаренко, А. Файзуллаєв та ін.).

Ряд науковців зосереджували свої дослідження на вивченні позитивного потенціалу внутрішніх конфліктів, коли об'єктом є розвивальна, трансформуюча функція конфлікту (Л. Карамушка, К. Роджерс, В. Столін,

Т. Титаренко, Т. Яценко та ін.), вивчались внутрішньоособистісні конфлікти, пов'язані з проблемами онтогенетичного розвитку (Н. Герасимова, Т. Гущина, О. Донченко, Г. Дубчак, Т. Титаренко та ін.), з проблемами професіоналізації (Е. Зеєр, А. Кунцевська, Г. Ложкін, Н. Повякель, та ін.), досліджувались внутрішні конфлікти в контексті мотивації особистості (Б. Зейгарник, М. Левітов, Т. Немчін, С. Цицарев, А.Файзуллаєв та ін.), внутрішній конфлікт розглядається у тісному зв'язку з компонентами самоствавлення (К. Роджерс, В. Столін), ціннісно-сисловою сферою особистості (С. Карташов, А. Маслоу, К.Роджерс), у контексті критичної ситуації (Ф. Василюк, Т. Титаренко), через конфлікт ролей (І. Кон, М. Гомелаурі, П.Горностаї).

На думку В. Франкла, сутність внутрішньоособистісного конфлікту не є втратою або відсутністю сенсу життя. «Пошук кожною людиною смислу, – зауважує він, – головна сила її життя, а не вторинна раціоналізація інстинктивних потягів» [4].

Так, Л. Фестінгер розглядає внутрішньоособистісний конфлікт як зіткнення різних когнітивних елементів особистості. Він вважає, що основою теорії є твердження про прагнення особистості до гармонії, погодженості і конгруентності когнітивних репрезентацій зовнішнього світу і себе. Якщо цієї погодженості немає, то виникає когнітивний дисонанс, який характеризується глибиною та інтенсивністю [6].

Будь-яка поведінка особистості, на думку Б. Скінера, зумовлена зовнішнім середовищем, яке винагороджує, карає або ігнорує поведінкові реакції людини. Як зазначає дослідник, внутрішньоособистісний конфлікт може виникнути в результаті несумісності вимог зовнішнього середовища і цінностей самої людини [7].

Розв'язання внутрішньоособистісних конфліктів у студентської молоді детерміноване розвитком особистісних сфер (когнітивної, емотивної, конативної), якостей і властивостей самої особистості (Ф. Василюк, Л.Виготський, Г. Костюк, В. Столін, Т. Титаренко та ін.).

Юнацький вік, вік студентства - це особливий період у житті людини, що визначається надбанням досвіду, певним наuczінням у вмінні розв'язувати внутрішньоособистісні конфлікти. Так Т.Титаренко вважає, що індивідуальний стиль подолання внутрішніх конфліктів з усіма його стратегіями складається саме у юнацькому віці [2].

Конструктивний вихід із внутрішньоособистісного конфлікту є тією рушійною силою, що надає особистості можливості рухатись шляхом самовдосконалення і самоактуалізації, наповнюючи особливим сенсом власне життя, забезпечуючи її подальший ріст, вселяючи віру в себе і в людей.

У разі закріплення невміння вирішувати внутрішньоособистісні і міжособистісні конфлікти у молодих людей може виникнути програмуюча поведінка, що пригнічуватиме інтелект, афективну сферу, креативність, знижуватиме самооцінку, та призведе до невдач у різних життєвих обставинах. Така ситуація неприпустима, тому в період юності необхідним є здійснення індивідуального підходу, який полягає у вивченні психологічних властивостей особистості, з метою надання їй допомоги у вирішенні внутрішніх, а потім і міжособистісних конфліктів.

Одним із чинників конструктивного подолання та розв'язання внутрішньоособистісних конфліктів є особистісна зрілість молодих людей, яка розвивається в результаті сприятливого вирішення конфліктної ситуації. Особливу увагу у становленні особистісної зрілості у студентів необхідно приділяти розвитку самопізнання, рефлексії, інтелектуального зростання, розвитку інтернального локус контролю, що визначає когнітивну сферу у становленні особистості. В емотивній сфері працювати над умінням молодшої людини знижувати рівень тривожності, та вмінням формувати адекватну самооцінку. Конативна сфера потребує подолання невпевненості у собі, сором'язливості, інфантильності, повної залежності від соціального оточення.

Становлення особистісної зрілості молодшої людини залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх факторів. Так, сьогодні, в дні війни, багато молодих людей проходять шлях особистісної зрілості надзвичайно «швидкими темпами». Подолання труднощів, переоцінка та переосмислення життєвих цінностей, прискорює процес становлення особистісної зрілості.

Список використаної літератури:

1. Адлер А. Лекции по аналитической психологии. Москва : Рефл-бук, 1996. 278 с.
2. Титаренко Т.М. Сучасна психологія особистості. Київ : Каравела, 2013. 372 с.
3. Хорни К. Ваши внутренние конфликты. С-Пб. : Лань, 1997. 212 с.

4. Франкл В. Человек в поисках смысла. Москва : Прогресс, 1990. 368с.
5. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. Москва : Республика, 1994. 447 с.
6. Festinger L. A theory of cognitive dissonance. New York: Stanford: Stanford univ. press, 1976. XI. 291 p.
7. Skinner B.F. A case history in scientific method. American Psychol., 1956. P. 221-233.

УДК 159.92

*Л. П. Федоренко,
кандидат психологічних наук,
викладач кафедри загальної і соціальної психології
НПУ імені М. П. Драгоманова*

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ СІЛЬСЬКИХ ШКІЛ

***Анотація.** Презентовано розроблені рекомендації психологам, які працюють у сільській місцевості щодо активізації професійного самовизначення старшокласників. Акцентовано увагу на подоланні труднощів випускників сільських шкіл у процесі вибору майбутньої професії.*

***Ключові слова:** старшокласники, професійне самовизначення, сільська школа.*

***Abstract.** The developed recommendations for psychologists working in rural areas on the activation of professional self-determination of high school students are presented. Emphasis is placed on overcoming the difficulties of rural school graduates in the process of choosing a future profession.*

***Keywords:** high school students, professional self-determination, rural school.*

Здійснення свідомого вибору професії є одним з найважливіших рішень у період ранньої юності. Особливо гостро актуалізується це питання у школярів старших класів сільської місцевості, оскільки за результатами проведеного констатувального експерименту виявлення психологічних особливостей професійного самовизначення випускників сільських шкіл, вибірку якого склали 230 старшокласників сільських і міських шкіл,